

KONSPEKT ĆWICZEŃ Z PRZEDMIOTU „POSTĘPOWANIE CYWILNE”

SSR DR MARIUSZ ŚLADKOWSKI

16.05.23r. – grupa B

23.05.23r. – grupa A i C

Temat

„Praktyczne problemy związane z obowiązkami procesowymi zawodowego pełnomocnika w systemie dyskrecjonalnej władzy sędziego”

1. *Obowiązki sądu i stron w zakresie koncentracji materiału procesowego i zapewnienia szybkości postępowania,*

Zasada koncentracji materiału procesowego (szybkości postępowania) wywodzi się z Konstytucji RP.

Zgodnie bowiem z treścią **art. 45 ust. 1 Konstytucji RP** każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy **bez nieuzasadnionej zwłoki** przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd.

Kwestia prawa do rozpatrzenia sprawy "bez nieuzasadnionej zwłoki", ze względu na czynniki natury organizacyjno-funkcjonalnej, rodzi przy tym określone problemy. Stan organizacyjny i kadrowy sądownictwa w Polsce ciągle pozostawia również sporo do życzenia. Jest rzeczą powszechnie znaną przewlekłość postępowania sądowego, narastające zaległości w sądach, niedostateczne wyposażenie sądów, także w etaty sędziowskie. O ile znane są i częściowo znajdują usprawiedliwienie przyczyny tego stanu rzeczy, to wobec wymogów międzynarodowych i stanowiska Konstytucji nie mogą być nadal utrzymywane. Leży to nie tylko w interesie wymiaru sprawiedliwości, realnego prawa obywatela do sądu, ale także w interesie autorytetu i godności Rzeczypospolitej. Europejski system ochrony praw człowieka przewiduje ponadto skargę obywatela na własne państwo przed Europejskim Trybunałem w Strasburgu.

- a) *obowiązki sądu wynikające z art. 6 § 1 k.p.c.,*

Przeniesieniem wyżej opisanej dyrektywy konstytucyjnej na grunt **k.p.c.** jest **art. 6 § 1** stanowiący, iż **sąd powinien przeciwdziałać** przewlekaniu postępowania i dążyć do tego, aby

rozstrzygnięcie nastąpiło na pierwszym posiedzeniu, jeżeli jest to możliwe bez szkody dla wyjaśnienia sprawy.

Przepis ten statuuje **zasadę koncentracji materiału procesowego**, której celem jest przeciwdziałanie przewlekaniu postępowania i dążenie do tego, aby rozstrzygnięcie nastąpiło na pierwszym posiedzeniu, jeżeli jest to możliwe bez szkody dla faktycznego i prawnego wyjaśnienia sprawy, przy czym realizacja koncentracji materiału procesowego oraz postulatu szybkości postępowania nie może następować kosztem prawdy materialnej.

Szybkość i efektywność postępowania dotyczy całości postępowania, a więc zarówno przygotowania rozprawy, jej przebiegu i rozstrzygnięcia, jak i ewentualnego postępowania incydentalnego. W związku z tym k.p.c. wyposażył przewodniczącego i sąd w odpowiednie środki zmierzające do koncentracji materiału procesowego przez możliwość wydawania przez przewodniczącego zarządzeń przed rozprawą celem jej przygotowania.

W dotychczasowym stanie prawnym organizację postępowania cywilnego narzucała sądowi treść art. 206 § 1 k.p.c., który to przepis wymagał od sędziego, aby zawsze kierował sprawę na rozprawę, a ponadto zaplanował ją, znając tylko stanowisko i żądania powoda. Z mocy dotychczasowego art. 207 § 1 k.p.c. uzyskanie stanowiska pozwanego przed rozprawą było opcjonalne i zależało od jego woli. Model ten niewątpliwie sprawdzał się przy niewielkim lub umiarkowanym obciążeniu sądów. Jednakże, przy znacznym wzroście wpływu spraw cywilnych do sądów powszechnych, skutkiem przystąpienia do rozprawy „z marszu” z reguły bywała przewlekłość postępowania spowodowana koniecznością rozpoznawania sprawy na wielu terminach.

W ocenie pomysłodawców ustawy z dnia 04.07.19r., zapobiec w/w zjawiskom powinna nowa organizacja postępowania przed sądem cywilnym, oparta na trzech założeniach, to jest założeniu, że postępowanie sądowe podlega planowaniu, przyjęciu, iż podstawą planu jest znajomość stanowisk wszystkich stron, wreszcie przeprowadzaniu rozprawy tylko w razie rzeczywistej potrzeby¹.

I tak, zgodnie z treścią art. 205¹ § 1 i 2 k.p.c. przewodniczący zarządza doręczenie pozwu pozwanemu i wzywa go do złożenia odpowiedzi na pozew w wyznaczonym terminie nie krótszym niż dwa tygodnie. O zarządzeniu doręczenia pozwu zawiadamia się powoda. Przewodniczący zarządza zwrot odpowiedzi na pozew złożonej z uchybieniem terminu. W myśl art. 205² § 1 k.p.c. równocześnie z doręczeniem w/w pism poucza się strony o

---

¹ Tak Rządowy projekt..., str. 2

możliwości rozwiązania sporu w drodze ugody zawartej przed sądem lub mediatorem, obowiązku udziału w posiedzeniu przygotowawczym i przedstawienia wszystkich twierdzeń i dowodów na tym posiedzeniu, skutkach niedopełnienia w/w obowiązków, w szczególności możliwości wydania przez sąd wyroku zaocznego na posiedzeniu niejawnym i warunkach jego wykonalności, obciążenia kosztami postępowania, a także możliwości umorzenia postępowania oraz pominięcia spóźnionych twierdzeń i dowodów, możliwości ustanowienia pełnomocnika procesowego oraz o tym, że zastępstwo adwokata, radcy prawnego lub rzecznika patentowego nie jest obowiązkowe, obowiązku złożenia pisma przygotowawczego na zarządzenie przewodniczącego, wymogach co do jego treści i skutkach ich niedochowania, wreszcie o zwrocie pisma przygotowawczego złożonego bez zarządzenia przewodniczącego.

Termin udzielony pozwanemu do pisemnego przedstawienia swego stanowiska w sprawie musi być uzależniony od, wynikającej z pozwu, objętości i stopnia skomplikowania konkretnej sprawy, z zagwarantowaniem ustawowego minimum wynoszącego dwa tygodnie. Tak wyznaczony termin należy do terminów sądowych, co oznacza, że z urzędu lub na żądanie strony, może zostać przedłużony. Niezłożenie odpowiedzi na pozew w przepisany terminie, powinno skutkować uznaniem za przyznane przez pozwanego twierdzeń co do faktów przytoczonych w pozwie. Na tej podstawie sąd będzie mógł wydać wyrok zaoczny na posiedzeniu niejawnym (art. 339 § 1 k.p.c.). Zaletą takiego rozwiązania jest przede wszystkim przyspieszenie postępowania. Należy przy tym pamiętać, że prawo obywatela do sądu nie może być utożsamiane z prawem do rozprawy. Sąd proceduje bowiem w różnych formach, a przejawem jego służebnej wobec obywateli działalności jest wybór takiego sposobu załatwienia sprawy, który będzie najbardziej efektywny, a nie pozbawi stron możliwości obrony ich praw².

Jak stanowi art. 205³ § 1-5 k.p.c. w uzasadnionych przypadkach, w szczególności w sprawach zawiłych lub obrachunkowych, przewodniczący może zarządzić wymianę przez strony pism przygotowawczych, oznaczając porządek składania pism, terminy, w których pisma należy złożyć, i okoliczności, które mają być wyjaśnione. Przewodniczący może zobowiązać stronę, by w piśmie przygotowawczym podała wszystkie twierdzenia i dowody istotne dla rozstrzygnięcia sprawy pod rygorem utraty prawa do ich powoływania w toku dalszego postępowania. W takim przypadku twierdzenia i dowody zgłoszone z naruszeniem tego obowiązku podlegają pominięciu, chyba że strona uprawdopodobni, iż ich powołanie w piśmie przygotowawczym nie było możliwe albo że potrzeba ich powołania wynikała później.

---

² Tak Rządowy projekt..., str. 3-4

Późniejsze wyznaczenie posiedzenia przygotowawczego nie powoduje otwarcia terminu do zgłaszania nowych twierdzeń i dowodów. Stronę zastępowaną przez adwokata, radcę prawnego, rzecznika patentowego lub Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej przewodniczący może zobowiązać do wskazania w piśmie przygotowawczym także podstaw prawnych jej żądań i wniosków, w miarę potrzeby ograniczając zakres tego wskazania. Przewodniczący zarządza zwrot pisma przygotowawczego złożonego z uchybieniem terminu albo bez zarządzenia.

Ocena potrzeby wymiany pism przygotowawczych powinna należeć do przewodniczącego jako organu przygotowującego sprawę do rozpoznania i powinna być ograniczona tylko ogólnym wymogiem zasadności, zapobiegającym nadużywaniu tej instytucji. Praktyka wskazuje bowiem, że wymiana pism przygotowawczych niesie ze sobą ryzyko wykroczenia argumentacji stron poza właściwy przedmiot procesu i wynikającej stąd zwłoki, wobec czego konieczne są ograniczenia czasowe i rzeczowe. Zarządzając wymianę pism przygotowawczych, przewodniczący winien oznaczyć kolejność składania pism i terminy do ich złożenia, a zwłaszcza okoliczności, które strony winny w tych pismach szerzej wyjaśnić. Sankcją naruszenia przez stronę tych ograniczeń będzie zwrot pisma przygotowawczego. W ocenie projektodawców reformy, nie ma przy tym potrzeby rozciągnięcia tej sankcji na niedopełnienie wymagań co do treści pisma, ponieważ w takim przypadku niesumienność strony działa na jej własną niekorzyść, gdyż strona traci możliwość argumentacji przed sądem w danym zakresie. Regulację treści pisma przygotowawczego należy wreszcie uelastyczyć poprzez wskazanie, że podanie w nim przez stronę wszystkich twierdzeń i dowodów powinno nastąpić tylko na zarządzenie przewodniczącego, wyraźnie przewidujące rygor utraty możliwości ich powoływania w dalszym postępowaniu³.

W konsekwencji powyższych zmian, zmianie musi także ulec treść art. 127 § 1 i 2 k.p.c., zgodnie z którą w piśmie procesowym mającym na celu przygotowanie sprawy do rozstrzygnięcia strona powinna zwięźle podać stan sprawy, wyszczególnić, które fakty przyznaje, a którym zaprzecza, oraz wypowiedzieć się co do twierdzeń i dowodów zgłoszonych przez stronę przeciwną. W piśmie tym strona może także wskazać podstawy prawne swoich żądań lub wniosków.

Wymóg określenia stanowiska strony co do faktów przedstawionych przez stronę przeciwną będzie zatem spełniony dopiero poprzez wyszczególnienie, czyli odniesienie się do każdego faktu indywidualnie. Ponadto, skoro w obecnym stanie prawnym rozstrzygnięcie co

---

³ Tak Rządowy projekt..., str. 8

do istoty sprawy nie musi zapaść na rozprawie, nie można już utożsamiać przygotowania rozprawy z przygotowaniem rozstrzygnięcia⁴.

W myśl art. 205⁴ § 1-3 k.p.c. po złożeniu odpowiedzi na pozew, a także gdy odpowiedź na pozew nie została złożona, ale wyrok zaoczny nie został wydany, przewodniczący wyznacza posiedzenie przygotowawcze i wzywa na nie strony. Przewodniczący i sąd są obowiązani podejmować czynności tak, by termin pierwszego posiedzenia przygotowawczego przypadł nie później niż dwa miesiące po dniu złożenia odpowiedzi na pozew albo ostatniego pisma przygotowawczego złożonego w wykonaniu zarządzenia przewodniczącego, a jeżeli odpowiedź na pozew albo pismo przygotowawcze nie zostaną złożone, nie później niż dwa miesiące po upływie terminu do złożenia tych pism. Jeżeli okoliczności sprawy wskazują, że przeprowadzenie posiedzenia przygotowawczego nie przyczyni się do sprawniejszego rozpoznania sprawy, przewodniczący może jej nadać inny właściwy bieg, w szczególności skierować ją do rozpoznania, także na rozprawie.

Jak wynika z powyższego, w założeniach pomysłodawców reformy posiedzenie przygotowawcze jest kluczową instytucją postępowania przygotowawczego. Jego przeprowadzenie jest co do zasady obligatoryjne, przy czym w sprawach, w których będzie jasne, że nie przyczyni się to do sprawniejszego rozpoznania sprawy, przewodniczący powinien od razu nadać sprawie inny właściwy bieg. Należy zatem założyć, że o przeprowadzeniu bądź nieprzeprowadzeniu posiedzenia przygotowawczego nie będą decydować żadne sformalizowane przesłanki, a przeciwnie wszelkie okoliczności, które mogą zdeterminować sprawność postępowania, zarówno dotyczące samej sprawy, jak i warunków techniczno-organizacyjnych sądu, w szczególności jego aktualnego obciążenia⁵.

Zgodnie z treścią art. 205⁵ § 1-7 k.p.c. posiedzenie przygotowawcze służy rozwiązaniu sporu bez potrzeby prowadzenia dalszych posiedzeń, zwłaszcza rozprawy. Jeżeli nie uda się rozwiązać sporu, na posiedzeniu przygotowawczym sporządza się z udziałem stron plan rozprawy. Posiedzenie przygotowawcze odbywa się według przepisów o posiedzeniu niejawnym. W toku posiedzenia przygotowawczego zachowanie szczegółowych przepisów postępowania nie jest konieczne, jeżeli przyczyni się to do osiągnięcia celów tego posiedzenia. Do udziału w posiedzeniu przygotowawczym są obowiązani strony i ich pełnomocnicy. Przewodniczący może zwolnić stronę od obowiązku stawienia się na posiedzenie przygotowawcze, jeżeli z okoliczności sprawy wynika, że udział pełnomocnika będzie wystarczający. Przed rozpoczęciem posiedzenia przygotowawczego powód może

---

⁴ Tak Rządowy projekt..., str. 8

⁵ Tak Rządowy projekt..., str. 10

wnieść o jego przeprowadzenie bez swego udziału. Wniosek nie podlega cofnięciu, a zastrzeżenie warunku lub terminu uważa się za nieistniejące. W takim przypadku niestawiennictwo powoda lub jego pełnomocnika na posiedzeniu przygotowawczym nie prowadzi do umorzenia postępowania, plan rozprawy sporządza się bez udziału powoda, a ustalenia zawarte w planie rozprawy wiążą powoda w dalszym toku postępowania. Jeżeli powód bez usprawiedliwienia nie stawi się na posiedzenie przygotowawcze, sąd umarza postępowanie, rozstrzygając o kosztach jak przy cofnięciu pozwu, chyba że sprzeciwi się temu obecny na tym posiedzeniu pozwany. Jeżeli powód w terminie tygodnia od dnia doręczenia mu postanowienia o umorzeniu postępowania usprawiedliwi swe niestawiennictwo, sąd uchyli to postanowienie i nada sprawie właściwy bieg. Przepisu tego nie stosuje się w przypadku kolejnego nieusprawiedliwionego niestawiennictwa. Jeżeli pozwany nie stawi się na posiedzenie przygotowawcze, plan rozprawy sporządza się bez jego udziału. Ustalenia zawarte w planie rozprawy wiążą pozwanego w dalszym toku postępowania. W przypadku nieusprawiedliwionego niestawiennictwa stosuje się odpowiednio przepis art. 103 § 3 k.p.c. Wreszcie, jeżeli strona, która stawiła się na posiedzenie przygotowawcze, nie bierze w nim udziału, plan rozprawy sporządza się bez jej udziału. Ustalenia zawarte w planie rozprawy wiążą tę stronę w dalszym toku postępowania. Również w tej sytuacji stosuje się odpowiednio przepis art. 103 § 3 k.p.c.

Autorzy nowelizacji zdają sobie przy tym sprawę z tego, iż osiągnięcie celów postępowania przygotowawczego (*vide* poniżej) będzie możliwe tylko przy aktywnym udziale stron. Dlatego ich stawiennictwo na posiedzenie przygotowawcze musi być obowiązkowe, przy czym w zależności od potrzeby można zobowiązać do stawiennictwa strony wraz z pełnomocnikami albo samych pełnomocników. Dla zapewnienia dopełnienia tego obowiązku należy go opatrzyć sankcjami, które są stosunkowo ostre, zwłaszcza w przypadku powoda. Znajduje to jednak uzasadnienie w kluczowym znaczeniu posiedzenia przygotowawczego dla całego dalszego postępowania, tym bardziej, że w istocie chodzi o zapewnienie stawiennictwa na jednym tylko, co do zasady, terminie posiedzenia. Odmiennosc sankcji stosowanych wobec powoda i pozwanego jest konsekwencją różnicy w ich pozycji procesowej. Ostrzejsze wymagania i sankcje należy zastosować wobec powoda jako strony, która przedłożyła sprawę sądowi. Z tej racji można od niego wymagać konsekwencji w postępowaniu, wyrażającej się w oczekiwaniu, że pomoże zaplanować tok postępowania w tej sprawie. Biorąc pod uwagę tę konsekwencję, z nieusprawiedliwionego niestawiennictwa powoda należy wnosić, że nie jest

zainteresowany dalszym postępowaniem. Oczywistą konsekwencją tej oceny jest umorzenie postępowania jako bezcelowego⁶.

Jak stanowi art. 205⁶ § 1 i 2 k.p.c. na posiedzeniu przygotowawczym przewodniczący ustala ze stronami przedmiot sporu i wyjaśnia stanowiska stron, także w zakresie prawnych aspektów sporu. Przewodniczący powinien przy tym skłaniać strony do pojednania oraz dążyć do ugodowego rozwiązania sporu, w szczególności w drodze mediacji. W tym celu przewodniczący może poszukiwać ze stronami ugodowych sposobów rozwiązania sporu, wspierać je w formułowaniu propozycji ugodowych oraz wskazywać sposoby i skutki rozwiązania sporu, w tym skutki finansowe. W myśl art. 205⁷ § 1-4 k.p.c. jeżeli na posiedzeniu przygotowawczym sąd skierował strony do mediacji, posiedzenie odracza się do czasu zakończenia mediacji. W razie potrzeby, zwłaszcza gdy istnieją widoki ugodowego rozwiązania sporu lub gdy zajdzie potrzeba wyjaśnienia okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy albo w przypadku usprawiedliwionego niestawiennictwa strony, a także na zgodny wniosek stron, posiedzenie przygotowawcze można odroczyć na czas oznaczony, nie dłuższy niż trzy miesiące. Na zgodny wniosek stron posiedzenie przygotowawcze można odroczyć po raz drugi, również na czas oznaczony, nie dłuższy niż trzy miesiące. Poza w/w przypadkami odraczanie posiedzenia przygotowawczego jest niedopuszczalne.

Twórcy nowelizacji zwracają uwagę na fakt, iż inicjowanie prób pojednania stron stanowić będzie wyzwanie dla sędziów. Wymagać to od nich będzie specjalnych umiejętności rozjemczych i pewnej zmiany optyki patrzenia na cel, jakim jest załatwienie sprawy. Istotne będzie bowiem, nie tylko uzmysłowienie stronom korzyści, związanych z polubownym załatwieniem sprawy, ale także zastosowanie odpowiednich technik negocjacyjnych, nastawionych na osiągnięcie zasadniczego rezultatu, tj. uniknięcia długotrwałego procesu. Niewątpliwie spowoduje to konieczność szkolenia sędziów w tym kierunku. W ostatecznym rozrachunku będą to jednak środki dobrze spożytkowane, ponieważ zapobiegają zatorom w sądach. Idąc w tym kierunku trzeba pamiętać, że nieraz proces dochodzenia do zgody może być długotrwały i skomplikowany. Dlatego nie należy rezygnować z negocjacji po pierwszym nieudanym spotkaniu ze stronami. Sędzia będzie mógł elastycznie moderować przebieg konferencji ze stronami. Jeśli zatem strony będą skłonne rozmawiać ze sobą odnośnie do zakończenia konfliktu, a sędzia zauważy widoki powodzenia negocjacji, to winien we

---

⁶ Tak Rządowy projekt..., str. 13

właściwej chwili odroczyć posiedzenie. Czas pomiędzy kolejnymi terminami powinien zostać spożytkowany na wypracowanie między stronami niezbędnego kompromisu⁷.

O znacznym odformalizowaniu postępowania przygotowawczego świadczy treść art. 205⁸ § 1 i 2 k.p.c. stanowiącego, że z przebiegu posiedzenia przygotowawczego protokół sporządza się pisemnie. W protokole tym nie zamieszcza się oświadczeń stron złożonych w ramach prób ugodowego rozwiązania sporu, zaś przepis art. 183⁴ § 3 k.p.c. (dotyczy bezskuteczności powoływania się w toku postępowania przed sądem lub sądem polubownym na propozycje ugodowe, propozycje wzajemnych ustępstw lub inne oświadczenia składane w postępowaniu mediacyjnym) stosuje się odpowiednio. Przewodniczący może również odstąpić od zamieszczenia innych wzmianek, jeżeli może to ułatwić rozwiązanie sporu bez rozprawy. Przebieg posiedzenia przygotowawczego w części obejmującej próbę ugodowego rozwiązania sporu nie podlega utrwaleniu w sposób przewidziany w art. 9¹. Wreszcie, jeżeli zawarto ugodę, jej osnovę wciąga się do protokołu albo zamieszcza w odrębnym dokumencie, podpisanym przez strony, stanowiącym załącznik do protokołu.

Za pomysłodawcami reformy stwierdzić należy, iż granicą odformalizowania posiedzenia przygotowawczego powinno być zachowanie gwarancji i zasad procesowych. Prowadzone na posiedzeniu przygotowawczym ewentualne negocjacje ugodowe nie powinny być przy tym zakłócanie przez obawę stron, że ich oświadczenia złożone w toku negocjacji wpłyną na późniejsze oceny sądu. Wobec tego, dla zapewnienia maksymalnej skuteczności posiedzenia przygotowawczego, oświadczeń tych nie zamieszcza się w protokole. Sam zaś protokół powinien być sporządzony bez nagrywania, przy czym należy uprawnić przewodniczącego do pominięcia w nim tych treści, których wymaga art. 158, a które mogłyby utrudnić rozwiązanie sporu bez rozprawy. Z tych samych przyczyn przebieg negocjacji ugodowych nie podlega prywatnemu utrwaleniu⁸.

Trafna jest przy tym konstatacja, że w przypadku części sporów sądowych eskalacja nieporozumień bądź skala rozbieżności pomiędzy stronami uniemożliwi dojście do kompromisu. Wówczas na posiedzeniu przygotowawczym powinien zostać przygotowany plan rozprawy. Plan ten stanowi dokument *sui generis*, niebędący orzeczeniem sądu, choć w pewnym zakresie je zastępującym⁹.

Jak stanowi bowiem art. 205⁹ § 1 i 2 k.p.c. plan rozprawy zawiera rozstrzygnięcia co do wniosków dowodowych stron, zastępując w tym zakresie postanowienia dowodowe. W

---

⁷ Tak Rządowy projekt..., str. 12

⁸ Tak Rządowy projekt..., str. 11

⁹ Tak Rządowy projekt..., str. 17

miarę potrzeby plan rozprawy może zawierać również dokładne określenie przedmiotów żądań stron, w tym rozmiar dochodzonych świadczeń wraz z należnościami ubocznymi, dokładnie określone zarzuty, w tym formalne, ustalenie, które fakty i oceny prawne pozostają między stronami sporne, terminy posiedzeń i innych czynności w sprawie, kolejność i termin przeprowadzenia dowodów oraz roztrząsania wyników postępowania dowodowego, termin zamknięcia rozprawy lub ogłoszenia wyroku, wreszcie rozstrzygnięcia innych zagadnień, o ile są niezbędne do przeprowadzenia postępowania.

Jak wynika z powyższego, przy pomocy sędziego strony ustalą, czy i które fakty lub oceny prawne pozostają między nimi sporne, sporządzając w ten sposób swoisty „protokół rozbieżności”. Po rozstrzygnięciu co do wniosków dowodowych zostanie ustalony ze stronami harmonogram rozprawy oraz terminy do omówienia jego wyników wraz z terminem ogłoszenia wyroku. Sędzia wskaże ponadto termin rozprawy w taki sposób, by możliwe było przeprowadzenie wszystkich zawnioskowanych dowodów na jednym jej terminie. Jeśli okaże się, że rozmiar materiału dowodowego nie pozwala na jego przeprowadzenie na jednym terminie rozprawy, zostanie od razu wyznaczony drugi bądź kolejne terminy rozprawy. Najlepiej, by odbywały się w kolejnych dniach sesyjnych, a jeżeli będzie to niemożliwe, to przynajmniej w krótkich odstępach czasu. Będzie też można ustalić ze stronami czas konieczny do przeprowadzenia dowodów z dokumentów, biorąc pod uwagę, że zarówno sąd, jak i strony otrzymają ich odpisy przed rozprawą. Wreszcie będzie też można założyć oczekiwany termin na sporządzenie opinii przez biegłego. W tym względzie ustalone zostanie ze stronami, czy zlecenie dla biegłego zostanie wysłane jeszcze przed rozprawą¹⁰.

Art. 218 k.p.c.

Sąd może zarządzić oddzielną rozprawę co do pozwu głównego i wzajemnego, jako też co do jednego z kilku roszczeń połączonych w jednym pozwie, bądź to głównym, bądź wzajemnym, albo w stosunku do poszczególnych współuczestników.

Zarządzenie sądu z art. 218 jest decyzją procesową natury technicznej. Sąd nie jest nią związany - może zmienić ją w toku sprawy (postanowienie SN z dnia 12 stycznia 1970 r., I CZ 138/70, LEX nr 6646). Stronom nie przysługuje środek zaskarżenia. Skutkiem procesowym zarządzenia oddzielnej rozprawy może być wydanie wyroku lub wyroków częściowych (art. 317 § 2). Zastosowanie art. 218 możliwe jest - oprócz "rozłączenia"

---

¹⁰ Tak Rządowy projekt..., str. 17-18

powództwa wzajemnego i głównego - w przypadku przedmiotowej (art. 191) lub podmiotowej (art. 72 § 1 pkt 2) kumulacji roszczeń, a ponadto w razie współuczestnictwa materialnego niejednolitego i dowolnego. Oddzielna rozprawa nie prowadzi do podziału sprawy, lecz jedynie do oddzielnego rozpatrywania jej części (orzeczenie SW dla m. Łodzi z dnia 5 marca 1970 r., II CR 268/70, OSPiKA 1972, z. 9, poz. 175).

Przepisami świadczącymi o „kreacyjnej” roli sądu w zakresie realizacji dyrektywy szybkości postępowania cywilnego są również:

Art. 219 k.p.c.

Sąd może zarządzić połączenie kilku oddzielnych spraw toczących się przed nim w celu ich łącznego rozpoznania lub także rozstrzygnięcia, jeżeli są one ze sobą w związku lub mogły być objęte jednym pozwem.

Możliwość objęcia jednym pozwem" istnieje wtedy, gdy zachodzi możliwość przedmiotowej kumulacji roszczeń określona w art. 191. Warunek istnienia "związku" między roszczeniami należy zaś rozumieć podobnie jak w art. 204 i odnieść do innych przypadków niż z art. 191, które "mogły być objęte jednym pozwem". Niedopuszczalne jest łączenie spraw, które toczą się w różnych sądach, choćby nawet mogły być objęte jednym pozwem - art. 205 (por. wyrok SN z dnia 4 maja 1978 r., IV PR 95/78, OSNC 1979, nr 1-2, poz. 35). Zarządzenie sądu "o połączeniu spraw" ma charakter techniczny (sprawy otrzymają jedną sygnaturę wcześniejszych akt) i nie prowadzi do skumulowania roszczeń w rozumieniu art. 191 czy do współuczestnictwa, jak również nie wpływa na właściwość sądu (postanowienie SN z dnia 6 grudnia 1973 r., I PZ 71/73, LEX nr 7351). Na wymienione zarządzenie sądu zażalenie nie przysługuje (por. postanowienie SN z dnia 25 lipca 1978 r., IV CZ 115/78, OSNC 1979, nr 6, poz. 123).

Sprawy rozpoznane będą na jednej rozprawie, a odrębne rozstrzygnięcia co do każdej ze spraw mogą być zamieszczone w jednym orzeczeniu (tzw. wyrok łączny). Por. wyrok SN z dnia 22 września 1967 r., I CR 158/67, OSNC 1968, nr 6, poz. 105.

Połączenie spraw do jednoczesnego rozpoznania w trybie art. 219 k.p.c. ma jedynie techniczny charakter, nie oznacza powstania jednej nowej sprawy, a każda z połączonych spraw zachowuje samodzielność, wymagającą odrębnego rozstrzygnięcia. Wprawdzie sąd wydaje jeden wyrok, ale zawierający rozstrzygnięcia co do każdej z połączonych spraw z osobna, a zamieszczenie rozstrzygnięć w jednym wyroku (wyrok łączny) nie niweczy

samodzielności połączonych spraw. Stąd też obliczenie wartości przedmiotu sporu (a następnie zaskarżenia apelacją lub skargą kasacyjną) musi nastąpić oddzielnie dla każdej z tak połączonych spraw (orzeczenie SN z dnia 2 lipca 2009 r., III PZ 5/09, LEX nr 551888).

Art. 220 k.p.c.

Sąd może ograniczyć rozprawę do poszczególnych zarzutów lub zagadnień wstępnych.

Zarządzenie sądu o ograniczeniu rozprawy ma podobny charakter i cel (względy tzw. ekonomii procesowej) co zarządzenia z art. 218 i 219. Przepis pozostawia uznaniu sędziowskiemu, czy zarzuty lub zagadnienia wstępne należy załatwić na początku procesu, czy też później, razem z pozostałym materiałem procesowym. Sąd tylko wtedy będzie mógł oddzielić te kwestie i uczynić z nich samoistny punkt sporny, jeżeli dadzą się oddzielić od całości sprawy (jej meritum). Wskazana sytuacja ma przede wszystkim miejsce przy zgłoszeniu zarzutów formalnych (tzw. zarzutów uprzywilejowanych), np. niedopuszczalności drogi sądowej, zawisłości sporu (art. 199), niewłaściwości trybu i rodzaju postępowania (art. 201).

Art. 224 k.p.c.

§ 1. Przewodniczący zamyka rozprawę po przeprowadzeniu dowodów i udzieleniu głosu stronom.

§ 2. Można zamknąć rozprawę również w wypadku, gdy ma być przeprowadzony jeszcze dowód przez sędziego wyznaczonego lub przez sąd wezwany, dowód z dokumentu sporządzonego przez organ administracji publicznej lub znajdujący się w jego aktach albo dowód z dokumentu znajdującego się w aktach sądowych lub komorniczych, a rozprawę co do tych dowodów sąd uzna za zbyteczną.

Dostrzeżenie przez sąd konieczności zgłoszenia wniosków dowodowych sprowadzi się do pouczenia - w trybie art. 212 - strony działającej bez profesjonalnego pełnomocnika o treści art. 232. W praktyce udzielenie głosu stronom przed zamknięciem rozprawy polega na zapytaniu ich przez przewodniczącego posiedzenia, czy zgłaszają nowe oświadczenia lub wnioski (np. dowodowe). Nadmienić jednak należy, że przewodniczący (art. 208 § 1 pkt 5 oraz § 2) oraz sąd (art. 232) nadal, w wyjątkowych wypadkach, mogą dopuścić z urzędu środek dowodowy niezawnioskowany przez strony. Pomimo dokonanych zmian przewodniczący nie może zamknąć rozprawy bez ustalenia podstawy faktycznej i prawnej

rozstrzygnięcia sądu (powinność dokonania tych ustaleń wynika z art. 328 § 2). Artykuł 224 § 2 stanowi uzasadniony względami tzw. ekonomii procesowej wyłom od zasady bezpośredniości, a w pewnym zakresie - także od ustności rozprawy.

b) ciężar wspierania postępowania przez strony oraz sposób prezentacji materiału procesowego przez strony wynikające z art. 6 § 2 k.p.c.;

W orzecznictwie trafnie podkreślono, że złożoność funkcji wymiaru sprawiedliwości powoduje, że o efektywności pracy sądów decydują nie tylko wysiłki podejmowane przez same sądy, ale że jest ona w poważnej mierze zależna od należytego wypełniania swych obowiązków przez inne organy, które - jak prokuratura, adwokatura, radcy prawni - bezpośrednio współdziałają z sądami oraz także przez te organy, których działanie przyczynia się pośrednio do prawidłowego przygotowania albo przebiegu określonych faz procesu; policję, organy administracji państwowej, a także organizacje społeczne. Efektywność zależy także od sumienności i rzetelności działania samych uczestników postępowania oraz od obywatelskiej postawy osób występujących w charakterze biegłych i świadków (zob. uchwałę SN z dnia 15 lipca 1974 r., KwPr 2/74, OSNC 1974, nr 12, poz. 203).

Wyrazem powyższego założenia jest przede wszystkim treść **art. 6 § 2 k.p.c.**, zgodnie z którym strony i uczestnicy postępowania obowiązani są przytaczać wszystkie okoliczności faktyczne i dowody bez zwłoki, aby postępowanie mogło być przeprowadzone sprawnie i szybko.

Dyrektywę wspierania przez strony postępowania oraz sposobu prezentacji materiału procesowego przez strony wyrażają również:

Art. 126 § 1 pkt 3 i 4 k.p.c.

Art. 187 § 1 pkt 2 k.p.c.

Art. 210 k.p.c.

2. System dyskrecjonalnej władzy sędziego oraz system prekluzji dowodowej,

W nauce procedury cywilnej wyróżnia się dwa tzw. systemy koncentracji materiału procesowego to jest:

- system dyskrecjonalnej władzy sędziego – pozostawia on sądowi prawo do decydowania, czy dopuścić spóźnione fakty i dowody, których strona nie przytoczyła od razu, a także przyznaje sądowi możliwość odrzucenia środków procesowych, gdy dojdzie do przekonania, że strona przytoczyła je dla zwłoki,
- system prekluzji dowodowej – polega na tym, że strony są obowiązane przytoczyć pod rygorem utraty możliwości późniejszego ich przytoczenia wszelkie znane im fakty i dowody.

a) przepisy proklamujące zasadę dyskrecjonalnej władzy sędziego w ramach postępowania dowodowego,

Art. 205¹² k.p.c.

§ 1. Jeżeli wyznaczono posiedzenie przygotowawcze, strona może przytaczać twierdzenia i dowody na uzasadnienie swoich wniosków lub dla odparcia wniosków i twierdzeń strony przeciwnej do chwili zatwierdzenia planu rozprawy. Twierdzenia i dowody zgłoszone po zatwierdzeniu planu rozprawy podlegają pominięciu, chyba że strona uprawdopodobni, że ich powołanie nie było możliwe albo potrzeba ich powołania wynikła później.

§ 2. Jeżeli nie zarządzone przeprowadzenia posiedzenia przygotowawczego, strona może przytaczać twierdzenia i dowody na uzasadnienie swoich wniosków lub dla odparcia wniosków i twierdzeń strony przeciwnej aż do zamknięcia rozprawy, z zastrzeżeniem niekorzystnych skutków, które według przepisów kodeksu mogą dla niej wyniknąć z działania na zwłokę lub niezastosowania się do zarządzeń przewodniczącego i postanowień sądu.

Art. 344 k.p.c.

§ 2. W piśmie zawierającym sprzeciw pozwany powinien przytoczyć zarzuty, które pod rygorem ich utraty należy zgłosić przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy, oraz twierdzenia i dowody. Przepis art. 205¹² § 1 zdanie drugie stosuje się odpowiednio.

b) definicja pisma przygotowawczego – art. 127 k.p.c.,

Art. 127 k.p.c.

W § 1. W piśmie procesowym mającym na celu przygotowanie sprawy do rozstrzygnięcia (pismo przygotowawcze) strona powinna zwięźle podać stan sprawy, wyszczególnić, które

fakty przyznaje, a którym zaprzecza, oraz wypowiedzieć się co do twierdzeń i dowodów zgłoszonych przez stronę przeciwną.

§ 2. W piśmie przygotowawczym strona może także wskazać podstawy prawne swoich żądań lub wniosków.

c) pojęcie „spóźnionych” twierdzeń i dowodów,

Ocena sądu, czy strona powołała twierdzenia lub dowód we właściwym czasie, powinna być uwarunkowana tym, czy strona mogła i z uwagi na naturalny bieg procesu powinna była powołać twierdzenie lub dowód wcześniej ze względu na jego łączność z materiałem poprzednio zaprezentowanym. Wydaje się, że szczególnie istotna dla tej oceny jest okoliczność, czy strony wcześniej prowadziły rokowania przedprocesowe, a więc czy i która strona wiedziała, że druga strona zakwestionowała określone fakty lub skutki prawne tych faktów w okresie przed wytoczeniem powództwa.

d) dyskrejonalna władza sędziego w postępowaniu nieprocesowym;

Doznaje licznych ograniczeń w postaci:

- samej możliwości wszczęcia postępowania nieprocesowego z urzędu,
- braku „wygranego” i „przegranego” (co do zasady wniosku nie można oddalić na tzw. „niewykazanie”),
- ułatwień dowodowych (art. 515 k.p.c. stanowiący, że sąd może, stosownie do okoliczności, przesłuchać świadków i biegłych bez przyrzeczenia oraz w nieobecności uczestników, może również zażądać od osób, które nie są uczestnikami, złożenia wyjaśnień na piśmie).

3. Utrata prawa powoływania się na uchybienia procesowe sądu - art. 162 k.p.c.;

Następną zmianą wynikającą z ustawy z dnia 04.07.2019r. jest nadanie nowego brzmienia art. 162 k.p.c., który aktualnie w § 1-3 stanowi, iż strona powinna zwrócić uwagę sądu na uchybienie przepisom postępowania, wnosząc o wpisanie zastrzeżenia do protokołu. Zastrzeżenie można zgłosić najpóźniej na kolejnym posiedzeniu. Stronie zastępowanej przez adwokata, radcę prawnego, rzecznika patentowego lub Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej, która zastrzeżenia nie zgłosiła, nie przysługuje prawo

powoływania się na to uchybienie w dalszym toku postępowania. Skutku tego nie niweczy wypowiedzenie lub cofnięcie pełnomocnictwa. Powyższej sankcji nie stosuje się przy tym, gdy chodzi o przepisy postępowania, których naruszenie sąd powinien wziąć pod rozwagę z urzędu lub gdy strona uprawdopodobni, iż nie zgłosiła zastrzeżeń bez swojej winy.

Uzasadniając te zmiany wskazuje się, iż choć instytucja zwrócenia przez stronę uwagi sądu na uchybienie przepisom postępowania, zwana w praktyce „zastrzeżeniem”, ma niewątpliwie korzystny wpływ na sprawność postępowań sądowych, to jej dotychczasowa regulacja była niekonsekwentna. O ile bowiem, strona nie stawająca na posiedzeniu miała prawo zgłosić takie zastrzeżenie aż do kolejnego posiedzenia, to strona stawająca musiała je zgłosić natychmiast. W efekcie taka regulacja premiowała stronę nie stawającą na posiedzeniu, czyli, *de facto* przykładającą mniej staranności do postępowania. Zróżnicowanie to nie miało merytorycznego uzasadnienia. Przepis ten należało również uściślić, wskazując, że chodzi o konkretne, indywidualne uchybienie, a nie o wszelkie, nieokreślone co do tożsamości uchybienia danego rodzaju¹¹.

W piśmiennictwie uchybienia przepisom postępowania definiuje się jako naruszenie przez sąd w toku posiedzenia przepisów procesowych, których skutki nie mogą być już naprawione albo które prowadzą do nieważności postępowania.

Treść zastrzeżenia nie musi wskazywać naruszonych przepisów postępowania, chyba że zastrzeżenie takie składa adwokat lub radca prawny.

Zastrzeżenie, o którym mowa w art. 162, może dotyczyć jedynie takich uchybień popełnionych przy dokonywaniu czynności procesowych przez sąd, których podjęcie zostało stronom zakomunikowane przez wydanie postanowienia lub zarządzenia (wyrok SN z dnia 3 lutego 2010 r., II CSK 286/09, Biul. SN 2010, nr 3, poz. 14).

Niewpisanie zastrzeżenia do protokołu powoduje utratę podnoszonych zarzutów (wyrok SN z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 237/06, Biul. SN 2006, nr 11, poz. 17).

4. Rozwiązywanie kazuśów dotyczących problematyki stanowiącej przedmiot ćwiczeń.

- 1) Reprezentujesz jako radca prawny Annę Nowak i Jana Nowaka, którzy wystąpili przeciwko ich matce Janinie Nowak z pozwem o zapłatę kwoty po 10.000,00 złotych. Roszczenie opierają na tym, że ich ojciec, a mąż pozwanej pominął ich w testamentie

---

¹¹ Tak Rządowy projekt..., str. 167

notarialnym zapisując cały swój majątek pozwanej. W toku sprawy powódka dogadała się z pozwaną, że ta ostatnia zapłaci jej 6.000,00 złotych jako zachówek po ojcu. Powód nie chce słyszeć o takiej ofercie. Na rozprawie, na której nie stawili się Twoi klienci, okazuje się, że pracownica Twojej kancelarii nie dołączyła do akt pełnomocnictw procesowych udzielonych Ci przez klientów. Czy Będziesz mógł/mogła na tej rozprawie zawrzeć ugodę z pozwaną w imieniu powódki? Czy sąd będzie mógł na tym terminie zamknąć rozprawę i wydać wyroku w sprawie z powództwa powoda przeciwko pozwanej?

- 2) Gmina Poczesna wystąpiła przeciwko Annie Nowak i Janowi Nowakowi, których Reprezentujesz jako radca prawny z pozwem o rozwiązanie umowy użytkowania wieczystego obejmującego działkę X. W toku sprawy, na pierwszym terminie rozprawy Złożyłeś/aś wnioszek o dopuszczenie dowodu z zeznań świadka Tomasza Nowaka. Wniosek ten nie został rozpoznany przez sąd, ani na pierwszym, ani na drugim, ani wreszcie na trzecim terminie rozprawy, po którym nastąpiło zamknięcie rozprawy. Czy Będziesz mógł/mogła powołać się na powyższe uchybienie w apelacji?
- 3) Na życzenie klienta Dochodzisz ewidentnie przedawnionego świadczenia pieniężnego. Na pierwszym terminie sąd określi stronom termin 14 dni na złożenie wszelkich wniosków dowodowych w sprawie, twierdzeń i zarzutów pod rygorem ich pominięcia w dalszym toku sprawy. Na drugi termin rozprawy wpływa ewidentnie spóźnione pismo procesowe pozwanego złożone w jednym egzemplarzu, w którym podnosi on zarzut przedawnienia. Sąd jak się wyraził „w celu przyspieszenia sprawy” zarządził przerwę w rozprawie, podczas której protokolantka skserowała w/w pismo i doręcza Ci je po przerwie. Jakie czynności Podejmiesz?
- 4) Przeciwko Twojemu klientowi wydano nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym. Mija 13-ty dzień od momentu, gdy Twój klient dowiedział się o nakazie zupełnie przypadkiem od samego powoda, gdyż nakaz wysłano mu na adres, pod którym od dwóch lat nie mieszka. Zwrotne potwierdzenie odbioru wróciło do sądu z podpisem osoby, która zakupiła mieszkanie od Twojego klienta jako „dorosłego domownika”. Twój klient ma jak twierdzi dwóch świadków, których zeznania wykażą rzekomo bezzasadność powództwa, ale musi ich cyt. „nakłonić do złożenia zeznań” co ma mu zająć 2 tygodnie. Przeanalizuj sytuację pod kątem prekluzji dowodowej.

Źródła prawa

1. Ustawa z dnia 17 listopada 1964 roku Kodeks postępowania cywilnego (t. j. Dz. U. 2020, poz. 1575 z późn. zm.);
2. Ustawa z dnia 06 lipca 1982 roku o radcach prawnych (t. j. Dz. U. 2020, poz. 75 z późn. zm.);
3. Ustawa z dnia 17 grudnia 2009 roku o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym (t. j. Dz. U. 2020, poz. 446).

Zalecana literatura

1. B. Bładowski : Metodyka pracy sędziego cywilisty, Warszawa 2009;
2. T. Wiśniewski : Przebieg procesu cywilnego, Warszawa 2009;
3. H. Pietrkowski : Czynności procesowe zawodowego pełnomocnika w sprawach cywilnych, Warszawa 2013;
4. M. Sieradzka : Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym. Komentarz, Warszawa 2010.